

Powiat Rybnicki



***Powiatowy Program Działań
na Rzecz Osób Niepełnosprawnych
na lata 2017-2020***

Opracowanie: mgr Monika Mazur

Rybnik 2016

Spis treści

Wstęp	4
1. Ogólne założenia programu	7
2. Teoretyczne aspekty niepełnosprawności	10
3. Analiza danych zawierających informacje o osobach niepełnosprawnych w powiecie rybnickim w latach 2011-2016.....	15
4. Instytucje oraz działania podejmowane na rzecz osób niepełnosprawnych w powiecie rybnickim.....	25
5. Powiatowy Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2017-2020.....	32
6. Monitoring i ewaluacja.....	40
Podsumowanie	41
Spis tabel	42
Bibliografia	44

Wstęp

W obecnych czasach, gdzie liczba osób z odchyleniami od normy i różnego rodzaju dysfunkcjami stale wzrasta, ważna jest odpowiednia rehabilitacja i objęcie ich wielowymiarową opieką. Dawniej osoby niepełnosprawne odstawiane były na dalszy plan - ignorowane i zaniedbywane pod względem rozwoju społecznego, intelektualnego, zawodowego, jak również emocjonalnego. To podejście ulega ciągłej zmianie i rozwija się w bardzo dobrym kierunku. Przez ostatnie lata nastąpił rozwój zasobów instytucjonalnych wspomagających osoby niepełnosprawne i ich rodziny. Na chwilę obecną w powiecie rybnickim działa szereg instytucji pomocowych: jednostki organizacyjne pomocy społecznej, stowarzyszenia, WTZ, szkoła specjalna i inne placówki oferujące pełen wachlarz metod i form wsparcia. Nie można również zapomnieć o odpowiednio wyspecjalizowanych kadrach i wolontariuszach, których liczba z roku na rok wzrasta.

Niepełnosprawność jest problemem społecznym wymagającym ciągłych działań. Stąd ważna jest analiza danych zawierających informacje o strukturze osób niepełnosprawnych w powiecie rybnickim oraz ewaluacja podjętych wcześniej inicjatyw. Dzięki takim czynnościom możliwe jest określenie adekwatnych celów i zadań do realizacji na następne lata, uwzględniając potrzeby osób niepełnosprawnych i ich rodzin oraz otaczającego ich środowiska.

Liczebność grupy osób niepełnosprawnych jest niewątpliwie główną i niepodważalną przesłanką do generowania i realizowania w lokalnych strukturach nowych inicjatyw i działań na rzecz wspierania osób niepełnosprawnych. Sposób, w jaki ma się to odbywać, określa Organizacja Narodów Zjednoczonych w przyjętej w dniu 13 grudnia 2006r. Konwencji Praw Osób Niepełnosprawnych, której główne zasady to poszanowanie przyrodzonej godności, autonomii osoby, w tym swobody dokonywania wyborów, a także poszanowanie niezależności osoby; niedyskryminacja; pełny i skuteczny udział w społeczeństwie i integracja społeczna; poszanowanie odmienności i akceptacja osób niepełnosprawnych, będących częścią ludzkiej różnorodności oraz ludzkości; równość szans; dostępność; równość mężczyzn i kobiet oraz poszanowanie rozwijających się zdolności niepełnosprawnych dzieci oraz poszanowanie prawa dzieci niepełnosprawnych do zachowania tożsamości.

Niniejszy program zawiera analizę zebranych danych oraz podjętych działań na rzecz osób niepełnosprawnych z powiatu rybnickiego. Ponadto adekwatnie do zebranych informacji oraz możliwości poszczególnych jednostek, wygenerowane zostały cele i zadania do wypracowania w najbliższych latach, w celu wsparcia osób niepełnosprawnych.

*Być pełnosprawnym to tak naprawdę
żadna zasługa,
to dar, który każdemu z nas może być
odebrany.
Pozwólmy, więc niepełnosprawnym włączyć się w
nasze życie.
Chcielibyśmy dać im pewność że jesteśmy
jednością...*

Richard von Weizsacker

1. Ogólne założenia programu

Adresaci programu

Powiatowy Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych adresowany jest do osób niepełnosprawnych oraz ich rodziców i opiekunów z terenu Powiatu Rybnickiego, obejmującego następujące gminy: Jejkowice, Gaszowice, Czerwionka-Leszczyny, Świerklany oraz Lyski. Realizacja programu opierać się będzie na współdziałaniu wszystkich instytucji, placówek i organizacji działających na rzecz wspierania osób niepełnosprawnych szczebla powiatowego i gminnego.

Cele programu

Powiatowy Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych ma na celu realizowanie nowych przedsięwzięć, dobrych inicjatyw oraz rozwój i profesjonalizacja istniejących już instytucji na rzecz tych jednostek. Ponadto program ma za zadanie wprowadzenie w życie zmian dotyczących postrzegania i traktowania osób niepełnosprawnych w społeczeństwie, w oparciu o idee praw człowieka z uwzględnieniem ich pełnego uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym. Strategia Wspólnoty Europejskiej dotycząca równych szans osób niepełnosprawnych stawia przed nami obowiązek tworzenia w lokalnych strukturach nowego wizerunku tych osób, jako jednostek pragnących czerpać jak najwięcej z życia na przekór własnym ograniczeniom. Powiatowy Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych ma na celu:

1. Usprawnianie systemu informacji o osobach niepełnosprawnych i ośrodkach działających na rzecz tych osób i ich rodzin na terenie powiatu rybnickiego.
2. Likwidację barier utrudniających normalne i pełnoprawne funkcjonowanie w życiu społecznym i zawodowym.
3. Zwiększanie świadomości społeczeństwa oraz niwelowanie negatywnych postaw wobec niepełnosprawności.
4. Usprawnianie systemu aktywizacji społecznej, edukacyjnej i zawodowej jednostek niepełnosprawnych.
5. Zintegrowanie systemu wsparcia podmiotów działających w imieniu i na rzecz osób niepełnosprawnych oraz aktywizowanie ich do dalszego działania.

6. Określenie zadań, których realizacja przyczyni się do poprawy warunków życia i funkcjonowania osób niepełnosprawnych w społeczności lokalnej przy uwzględnieniu istniejących zasobów i możliwości.

Źródła danych do programu:

W pracach nad programem wykorzystano zapisy Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Rybnickiego na lata 2014-2023, dane z Biura Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych oraz informacje z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych i Wojewódzkiego Programu Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych oraz Przeciwdziałania ich Wykluczeniu Społecznemu. Ponadto dokonano analizy działalności istniejących instytucji wspierających osoby niepełnosprawne i ich możliwości, dzięki czemu można było wygenerować cele i zadania do wykonania na najbliższe lata. Do opracowania programu wykorzystano dane i wytyczne uzyskane w wyniku konsultacji z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie oraz informacje pochodzące z Powiatowej Społecznej Rady do Spraw Osób Niepełnosprawnych, od Powiatowego Pełnomocnika do Spraw Osób Niepełnosprawnych, a także od kierowników i pracowników wszelkich instytucji działających w powiecie rybnickim na rzecz osób niepełnosprawnych. Analizując dane statystyczne zaczerpnięto informacji z publikacji Głównego Urzędu Statystycznego oraz z Powiatowego Urzędu Pracy w Rybniku.

Koordynator i miejsce realizacji

Koordynatorem programu, który realizowany będzie w latach 2017-2020 na obszarze powiatu rybnickiego jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rybniku.

Realizatorzy programu

1. Powiat Rybnicki
2. Gminy:
 - Gaszowice
 - Jejkowice
 - Lyski
 - Świerklany

- Gmina i Miasto Czerwionka – Leszczyny.
- 3. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rybniku.
- 4. Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej Powiatu Rybnickiego.
- 5. Dom Pomocy Społecznej pod wezwaniem św. Józefa w Lyskach dla osób przewlekłe psychicznie chorych.
- 6. Zespół Szkół Specjalnych w Czerwionce - Leszczynach im. Weroniki Sherborne.
- 7. Warsztat Terapii Zajęciowej w Czerwionce – Leszczynach.
- 8. Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Czerwionce – Leszczynach.
- 9. Powiatowa Placówka Opiekuńczo – Wychowawcza typu socjalizacyjnego w Czerwionce-Leszczynach.
- 10. Powiatowy Pełnomocnik do spraw Osób Niepełnosprawnych.
- 11. Organizacje pozarządowe: Stowarzyszenie Osób Sprawnych i Sprawnych Inaczej „Uśmiech” w Świerklanach.
- 12. Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom i Młodzieży Niepełnosprawnej w Czerwionce - Leszczynach „Jestem”.
- 13. Powiatowa Społeczna Rada do Spraw Osób Niepełnosprawnych.
- 14. Powiatowy Urząd Pracy w Rybniku.

Źródła finansowania

- Środki własne Powiatu Rybnickiego
- Środki PFRON
- Środki Europejskiego Funduszu Społecznego
- Inne fundusze zewnętrzne.

Podstawy prawne

Cele Powiatowego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych są zgodne z:

- Ustawą z dnia 5 marca 1998r. o samorządzie powiatowym (tj. Dz. U. z 2016r. poz. 814 z późn. zm.),
- Ustawą z dnia 27 sierpnia 1997r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (tj. Dz. U. z 2016r. poz. 2046 z późn. zm.).

- Ustawą o systemie ubezpieczeń społecznych z dnia 13.10.1998 r. (tj. Dz. U. z 2016r. poz. 963 z późn. zm.).
- Ustawą o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 17.12.1998 r. (tj. Dz. U. z 2016r. poz. 887 z późn. zm.).
- Ustawa o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. (tj. Dz. U. z 2016r. poz. 930 z późn. zm.).

Zdefiniowane cele wpisują się także w cele programów Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych i innych dokumentów strategicznych:

- Karty Praw Osób Niepełnosprawnych,
- Wojewódzkiego programu wyrównywania szans osób niepełnosprawnych oraz przeciwdziałania ich wykluczeniu,
- Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020”,
- Strategii polityki społecznej Województwa Śląskiego na lata 2006-2020,
- Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Rybnickim na lata 2014-2023.

2. Teoretyczne aspekty niepełnosprawności

Zgodnie z definicją sformułowaną przez Światową Organizację Zdrowia (WHO) „Osoba niepełnosprawna to osoba, u której istotne uszkodzenia i obniżenie sprawności funkcjonowania organizmu powodują uniemożliwienie, utrudnienie lub ograniczenie sprawnego funkcjonowania w społeczeństwie, biorąc pod uwagę takie czynniki jak płeć, wiek oraz czynniki zewnętrzne”¹. Osoby, które nie potrafią samodzielnie rozwiązywać swoich problemów na skutek wrodzonych wad organicznych, urazów lub przebytych chorób istnieją na całym świecie i ich liczba wciąż wzrasta. Karta Praw Osób Niepełnosprawnych przedstawia jednostki niepełnosprawne jako osoby, których „sprawność fizyczna, psychiczna lub umysłowa trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza

¹ Pedagogika specjalna. red. Dykcik W., Poznań 2007, s. 18

lub uniemożliwia życie codzienne, naukę, pracę oraz pełnienie ról społecznych, zgodnie z normami prawnymi i zwyczajowymi”².

W ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych zastosowano inną definicję, która brzmi następująco: “Niepełnosprawnymi są osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia wypełnianie ról społecznych, a w szczególności ogranicza zdolności do wykonywania pracy zawodowej, jeżeli uzyskały orzeczenie: o zakwalifikowaniu do jednego z trzech stopni niesprawności albo orzeczenie o całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy, a jeżeli nie ukończyły 16 roku życia – orzeczenie o rodzaju i stopniu niepełnosprawności”³. Wnikliwe zapoznanie się z pojęciem niepełnosprawności, pozwoli lepiej zrozumieć świat tych, którzy go tworzą i dać im szansę na normalne życie. Niepełnosprawność jest terminem bardzo zróżnicowanym i niejednoznacznym, a także kategorią problematyczną. Osoby niepełnosprawne wiedzą jak trudno jest odstawać od tłumu, a jednocześnie tak bardzo chcieć się w niego wmieszać.

Pojęcie niepełnosprawność „obejmuje różne ograniczenia funkcjonalne jednostek ludzkich w każdym społeczeństwie, wynikające z uszkodzenia zdolności wykonywania jakiejś czynności w sposób uważany za normalny, typowy dla życia ludzkiego”⁴. Charakter tych ograniczeń może mieć postać stałą lub przejściową, całkowitą lub częściową, wrodzoną lub nabytą, ustabilizowaną lub progresywną. Osoby niepełnosprawne można podzielić według różnych kryteriów, np. według rodzaju i stopnia niesprawności czy okresu życia, w którym ona wystąpiła. Biorąc za kryterium podziału rodzaj, wyróżniamy niepełnosprawność sensoryczną, fizyczną, psychiczną i złożoną.

Zgodnie z wyżej wymienioną Ustawą, dla osób niepełnosprawnych w wieku 16 lat i więcej ustalono trzy stopnie niepełnosprawności:

- **znaczny** – do którego zaliczamy osoby mające naruszoną sprawność organizmu i niezdolne do podjęcia zatrudnienia lub też zdolne do wykonywania zatrudnienia w zakładzie pracy chronionej lub w zakładzie aktywizacji zawodowej, wymagające niezbędnej w celu pełnienia ról społecznych stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej

² Karta Praw Osób Niepełnosprawnych z dnia 1 sierpnia 1997r.(M.P. z 13.08.1997 r. Nr 50 poz. 475)

³ Ustawa o rehabilitacji zawodowej, społecznej i zatrudnianiu osób niepełnosprawnych z dnia 27 sierpnia 1997r. (tj. Dz.U. z 2016r. poz. 2046 z późn. zm.).

⁴ Pedagogika specjalna. red. Dykcik W., Poznań 2007, s. 15

egzystencji,

(naruszenie sprawności organizmu w stopniu uniemożliwiającym zaspakajanie, bez pomocy innych osób, podstawowych potrzeb życiowych, za które uważa się przede wszystkim samoobsługę, poruszanie się, komunikację i komunikowanie się)

- umiarkowany – do którego zaliczamy osoby o naruszonej sprawności organizmu zdolne do wykonywania zatrudnienia na stanowisku pracy przystosowanym odpowiednio do potrzeb i możliwości wynikających z niepełnosprawności, wymagające w celu pełnienia ról społecznych częściowej lub okresowej pomocy innej osoby w związku z ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji,
- lekki – do którego zaliczamy osoby o naruszonej sprawności organizmu zdolne do wykonywania zatrudnienia, nie wymagające pomocy innej osoby w celu pełnienia ról społecznych.⁵

Stopnie niepełnosprawności orzekane są przez powiatowy i wojewódzki zespół orzekający o stopniu niepełnosprawności. Orzeczenie stopnia niepełnosprawności jest istotne dla osoby ze stwierdzoną dysfunkcją, chorobą, czy schorzeniem. Dokument powyższy uprawnia tych ludzi do korzystania z wielu ulg oraz możliwości pomocy. W przepisach regulujących zasady wydawania orzeczeń o niepełnosprawności wyjaśniono, że „symbol przyczyny niepełnosprawności zawarty w orzeczeniu odzwierciedla rozpoznanie choroby, która niezależnie od przyczyny jej powstania powoduje zaburzenia funkcji organizmu oraz ograniczenia w wykonywaniu czynności życiowych i aktywności społecznej osoby niepełnosprawnej”⁶. W orzeczeniu o niepełnosprawności określa się przyczynę niepełnosprawności przez wskazanie na jeden lub więcej symboli (maksymalnie trzy):

01-U - upośledzenie umysłowe;

02-P - choroby psychiczne;

03-L - zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu;

04-O - choroby narządu wzroku;

05-R - upośledzenie narządu ruchu;

⁵ Gorajewska D. Fakty i mity o osobach z niepełnosprawnością. Warszawa 2006, s. 13

⁶ Pedagogika specjalna dla pracowników socjalnych. red. Piekut – Brodzka D.M., Kuczyńska – Kwapisz J., Warszawa 2004, s. 30

06-E - epilepsja;

07-S - choroby układu oddechowego i krążenia;

08-T - choroby układu pokarmowego;

09-M - choroby układu moczowo-płciowego;

10-N - choroby neurologiczne;

11-I - inne, w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego;

12-C - całościowe zaburzenia rozwojowe.

Zbiorowość osób niepełnosprawnych prawnie to:

(uwzględniono subiektywną ocenę zdolności do wykonywania podstawowych czynności do aktualnego wieku)

- pierwsza grupa – osoby niepełnosprawne prawnie i biologiczne tj. posiadające orzeczenie i równocześnie odczuwające całkowicie lub poważnie ograniczoną zdolność do wykonywania podstawowych czynności.
- druga grupa – osoby niepełnosprawne tylko prawnie tj. posiadające orzeczenie, nieodczuwające ograniczonej zdolności do wykonywania podstawowych czynności.

Wszystkie osoby niepełnosprawne powinny być objęte rehabilitacją czyli łącznym i skoordynowanym oddziaływaniem leczniczym, psychologicznym, pedagogicznym, społeczno – zawodowym, zmierzającym do rozwinięcia lub przywrócenia u osoby trwale poszkodowanej na zdrowiu zdolności sprawności i możliwości samodzielnego życia w społeczeństwie. Rehabilitacja polega zatem na:

- przywróceniu sprawności uszkodzonych organów jednostki lub usprawnieniu jej funkcji,
- przygotowaniu jej do samodzielnego radzenia sobie w życiu codziennym,
- przygotowaniu do korzystania z różnych form kształcenia,
- przygotowaniu do wykonywania pracy,

- stwarzaniu w środowisku społecznym i otoczeniu fizycznym odpowiednich warunków do prawidłowego funkcjonowania tej jednostki.⁷

Podstawowym zadaniem rehabilitacji jest usprawnienie jednostki upośledzonej pod względem fizycznym, umysłowym, psychicznym czy społecznym oraz zapewnienie jej odpowiednio do jej wieku i możliwości wykształcenia ogólnego lub zawodowego. Proces ten jest podejmowany na rzecz i przy współudziale osób, u których na skutek choroby lub urazu nastąpiło ograniczenie, niektórych czynności ustroju lub powstało trwałe kalectwo. W związku z tym wyodrębnione zostały cztery rodzaje rehabilitacji: fizyczna, psychiczna, społeczna i kompleksowa czyli złożony, wieloaspektowy proces społeczny, którego celem jest między innymi integracja społeczna.

Podejmując się działań w kierunku zaspakajania potrzeb osób niepełnosprawnych, możliwie na tym samym poziomie i w takim samym zakresie, jakie mają osoby pełnosprawne, należy pamiętać i stosować następujące zasady, a mianowicie:

- zasada kompleksowości – powinny być zaspokojone wszystkie potrzeby osoby niepełnosprawnej, aby w miarę możliwości ją usprawnić i przygotować do życia i pracy. Wyodrębnienie rehabilitacji leczniczej, psychicznej, zawodowej i społecznej nie oznacza, że stanowią one niezależne części lub fazy. Jest to proces kompleksowy i skoordynowany, który ma na celu przygotowanie osoby niepełnosprawnej do życia i pracy oraz włączenie jej w miarę możliwości w normalne życie społeczeństwa.
- zasada integracji społecznej osób niepełnosprawnych – to włączenie i zaakceptowanie ich jako równych i pełnoprawnych członków społeczeństwa, aby mogli korzystać ze wszystkich dóbr kultury i cywilizacji danego społeczeństwa oraz przyczyniać się do ich tworzenia i pomnażania. Ukierunkowana jest na same osoby niepełnosprawne, ma na celu przygotowanie ich w możliwie najwyższym stopniu do samodzielnego życia i pracy w społeczeństwie. Stwarza osobom niepełnosprawnym warunki do życia w tym społeczeństwie.

⁷ Hulek A. Rehabilitacja osób niepełnosprawnych w Polsce i za granicą w świetle przepisów prawnych. Warszawa 1981, s. 13

- wyrównywanie szans – to proces udostępniania osobom niepełnosprawnym wszystkich ogólnych systemów występujących w społeczeństwie, takich jak fizycznie i kulturalne środowisko, mieszkania i środki transportu, świadczenia społeczne i lecznicze, placówki oświatowe i zakłady pracy, życie kulturalne i społeczne włączając w to sport i rekreację.⁸

3. Analiza danych zawierających informacje o osobach niepełnosprawnych w powiecie rybnickim w latach 2011-2016

Zgodnie z danymi z Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku Powiat Rybnicki zamieszkiwało 77,4 tys. mieszkańców w pięciu gminach. Ilość osób w porównaniu do roku 2002 znacznie wzrosła, co przedstawia poniższe zestawienie:

	2002 r.	2011r.
1. Czerwionka – Leszczyny	- 41,1 tys.	- 42,0 tys.
2. Gaszowice	- 8,5 tys.	- 9,5 tys.
3. Jejkowice	- 3,5 tys.	- 4,1 tys.
4. Lyski	- 8,8 tys.	- 9,6 tys.
5. Świerklany	- 11,0 tys.	- 12,2 tys.
Razem	72,9 tys.	77,4 tys.

Powiat rybnicki graniczy z trzema powiatami ziemskimi tj. raciborskim, wodzisławskim, oraz gliwickim. Znajduje się on w sąsiedztwie miast na prawach powiatu, Żor oraz Rybnika. Miasto Rybnik czyli powiat grodzki znajduje się w jego centralnej części.

⁸ T. Majewski *Rehabilitacja zawodowa i zatrudnienie osób niepełnosprawnych dla pracowników terenowych*, Tom V, KIG-R, Warszawa 1999, s.25-28

Rysunek 1. Położenie ziemskiego powiatu rybnickiego względem grodzkiego powiatu rybnickiego – Miasta Rybnik⁹.



Dane statystyczne przedstawione w tym rozdziale pochodzą z Głównego Urzędu Statystycznego (zgromadzone zostały podczas Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań w 2011 roku) oraz z Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, Urzędu Pracy oraz od Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Rybniku w latach 2010 – 2016. Poniższe informacje opisują w liczbach strukturę osób niepełnosprawnych w powiecie rybnickim, dzięki czemu można wysuwać wnioski do dalszej pracy oraz określić cele i zadania do wykonania, jakie potrzebne są, aby poprawić sytuację osób niepełnosprawnych na terenie powiatu rybnickiego.

Zgodnie z przeprowadzoną przez GUS analizą poszczególnych grup, z uwzględnieniem płci, wieku, stopnia niepełnosprawności oraz niepełnosprawności prawnej lub biologicznej - powiat rybnicki zamieszkiwała następująca ilość osób przedstawiona w poniższych tabelach nr 1, 2, 3, 4.

Tabela 1 *Ilość osób niepełnosprawnych, zamieszkałych w powiecie rybnickim – podział ze względu na płeć – dane GUS 2011 r.*

	Liczba ludności	Liczba osób niepełnosprawnych	Układ procentowy
Kobiety	38749	4712	12,53 %
Mężczyźni	37618	3993	10,3 %
Ogółem	76367	8705	11,4 %

⁹Starostwo Powiatowe Rybnik, *Rowerem po Zielonym Powiecie*, ARW "Vectra" Rybnik 2004, s. 6

Tabela 2 *Osoby niepełnosprawne w powiecie rybnickim – podział ze względu na wiek – dane GUS 2011 r.*

	Niepełnosprawni	
	Liczba	Układ procentowy
Wiek przedprodukcyjny	492	5,65 %
Wiek produkcyjny mobilny	1395	16,03 %
Wiek produkcyjny niemobilny	2759	31,69 %
Wiek poprodukcyjny	4059	46,63 %

Tabela 3 *Osoby niepełnosprawne prawnie w powiecie rybnickim – podział ze względu na stopień niepełnosprawności – dane GUS 2011 r.*

	Niepełnosprawni prawnie o stopniu niepełnosprawności znacznym	Niepełnosprawni prawnie o stopniu niepełnosprawności umiarkowanym	Niepełnosprawni prawnie o stopniu niepełnosprawności lekkim	Niepełnosprawni prawnie o stopniu niepełnosprawności nieustalonym
Liczba osób	1067	1395	1279	154

Tabela 4 *Osoby niepełnosprawne biologicznie w powiecie rybnickim – podział ze względu na stopień niepełnosprawności – dane GUS 2011 r.*

	Niepełnosprawni tylko biologicznie odczuwające ograniczenie sprawności całkowite	Niepełnosprawni tylko biologicznie odczuwające ograniczenie sprawności Poważne	Niepełnosprawni tylko biologicznie odczuwające ograniczenie sprawności Umiarkowane
Liczba osób	130	1194	3221

Analizując tabele nr 5, 6, 7, 8 można zauważyć, że najwięcej osób niepełnosprawnych w różnym wieku, różnej płci oraz stopniu niepełnosprawności mieszka w Czerwionce-Leszczynach, a w ogólnej zbiorowości przeważają kobiety. Ponadto wraz z wiekiem wzrasta liczba osób niepełnosprawnych.

Tabela 5 Osoby niepełnosprawne z jednym symbolem przyczyny niepełnosprawności w poszczególnych gminach powiatu rybnickiego – podział ze względu na płeć, stopień niepełnosprawności oraz wiek – dane z Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności 2015r.

Wyszczególnienie		Gminy					Ogółem
		Czerwionka-Leszczyny	Gaszowice	Jejkowice	Lyski	Świerklany	
Płeć	Kobiety	171	55	27	41	56	350
	Mężczyźni	192	33	14	38	48	325
Stopień Niepełnosprawności	Znaczny	139	34	14	34	36	257
	Umiarkowany	173	46	18	39	54	330
	Lekki	51	8	9	6	14	88
Wiek	16-25	43	9	1	14	13	80
	26-40	47	10	12	8	12	89
	41-59	127	25	13	26	27	218
	60 i więcej	146	44	15	31	52	288
Ogółem osób niepełnosprawnych (kobiety + mężczyźni)		363	88	41	79	104	675

Tabela 6 Osoby niepełnosprawne z jednym symbolem przyczyny niepełnosprawności w poszczególnych gminach powiatu rybnickiego – podział ze względu na płeć oraz wiek – dane z Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności 2015r.

Lp	Gmina	Liczba osób z jednym symbolem przyczyny niepełnosprawności					
		według wieku			według płci		Razem K+M
		do 3 lat	4-7	8-16	K	M	
1	Czerwionka-Leszczyzny	16	17	25	23	37	60
2	Gaszowice	2	8	6	6	10	16
3	Jejkowice	3	0	3	2	4	6
4	Lyski	5	7	3	8	7	15
5	Świerklany	5	4	4	7	10	17

Tabela 7 Osoby niepełnosprawne z dwoma symbolami przyczyny niepełnosprawności w poszczególnych gminach powiatu rybnickiego – podział ze względu na płeć oraz wiek – dane z Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności 2015r.

Lp	Gmina	Liczba osób z dwoma symbolami przyczyny niepełnosprawności					
		według wieku			według płci		Razem K+M
		do 3 lat	4-7	8-16	K	M	
1	Czerwionka-Leszczyzny	9	2	9	7	13	20
2	Gaszowice	1	1	2	2	2	4
3	Jejkowice	1	1	1	1	2	3
4	Lyski	1	1	1	0	3	3
5	Świerklany	2	2	4	2	6	8

Tabela 8 Osoby niepełnosprawne z trzema symbolami przyczyny niepełnosprawności w poszczególnych gminach powiatu rybnickiego – podział ze względu na płeć oraz wiek – dane z Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności 2015r.

Lp	Gmina	Liczba osób z trzema symbolami przyczyny niepełnosprawności					
		według wieku			według płci		Razem K+M
		do 3 lat	4-7	8-16	K	M	
1	Czerwionka-Leszczyzny	1	7	0	4	4	8
2	Gaszowice	1	0	0	1	0	1
3	Jejkowice	0	0	0	0	0	0
4	Lyski	0	0	0	0	0	0
5	Świerklany	2	2	0	2	2	4

Poniższe dane pochodzą z 2010 roku. Istnieje problem z pozyskaniem pełnych i aktualnych danych dotyczących osób niepełnosprawnych i ich sytuacji. Dane dotyczące osób niepełnosprawnych prawnie i biologicznie zbierane są co 10 lat w ramach narodowych spisów powszechnych. Jednak nawet na podstawie częściowych danych, priorytetem winno być wspieranie w dążeniu do niezależności, wyrównywanie szans, integracja społeczna oraz zapobieganie wykluczeniu społecznemu.

Tabela 9 Osoby niepełnosprawne zamieszkujące w powiecie rybnickim w według rodzaju niepełnosprawności – dane z Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności 2010r.

Wyszczególnienie			Gminy				
			Czerwionka-Leszczyny	Gaszowice	Jejkowice	Lyski	Świerklany
Rodzaj niepełnosprawności	01-U	Upośledzenie umysłowe	107	25	6	7	12
	02-P	Choroby psychiczne	234	42	16	45	32
	03-L	Zaburzenia: -głosu -mowy -słuchu	120	24	6	31	20
	04-O	Choroby narządu wzroku	115	24	9	25	21
	05-R	Upośledzenia narządu ruchu	694	221	63	16	109
	06-E	Epilepsja	47	9	3	13	9
	07-S	Choroby układu oddechowego i krążenia	474	126	30	106	73
	08-T	Choroby układu pokarmowego	144	22	16	23	28
	09-M	Choroby układu moczowo-płciowego	135	29	13	30	29
	10-N	Choroby neurologiczne	244	77	20	61	52
	11-I	Inne, w tym schorzenia endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego	245	81	34	56	49
Ogółem osób niepełnosprawnych			2559	680	216	413	434

Informacje z tabel nr 10 i 11 wskazują na konieczność wsparcia osób niepełnosprawnych w zdobywaniu wiedzy i doświadczenia poprzez naukę i pracę. Dlatego ważne jest dążenie do realizacji celów zawartych w programie z zakresu edukacji oraz rozwoju zawodowego, aby dać możliwości wszystkim niepełnosprawnym.

Tabela 10 Osoby niepełnosprawne z jednym symbolem przyczyny niepełnosprawności w poszczególnych gminach powiatu rybnickiego – podział ze względu na poziom wykształcenia oraz zatrudnienie – dane z Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności 2015r.

Wyszczególnienie		Gminy					Ogółem
		Czerwionka-Leszczyń	Gaszowice	Jejkowice	Lyski	Świerklany	
Płeć	Kobiety	171	55	27	41	56	350
	Mężczyźni	192	33	14	38	48	325
Poziom Wykształcenia	Mniej niż Podstawowe	26	7	1	5	3	52
	Podstawowe i gimnazjalne	77	25	10	18	22	152
	Zasadnicze	155	34	18	30	41	278
	Średnie	69	17	9	19	32	146
	Wyższe	36	5	3	7	6	57
Według Zatrudnienia	Pracujący	43	11	9	7	16	86
	Nie pracujący	320	77	32	72	88	589

Tabela 11 *Osoby niepełnosprawne bezrobotne i pracujące, mieszkające w powiecie rybnickim – podział ze względu na czas pozostawania bez pracy, wiek, wykształcenie oraz staż ogółem – dane z Urzędu Pracy w Rybniku – 2016r. II kwartał*

Cecha wyszczególnienia		Mężczyźni	Kobiety	Ogółem
Czas pozostawania bez pracy miesiącach	do 1	2	1	3
	1-3	6	7	13
	3-6	5	6	11
	6-12	7	6	13
	12-24	2	6	8
	powyżej 24	25	6	31
Wiek	18-24	1	3	4
	25-34	7	4	11
	35-44	11	11	22
	45-54	11	10	21
	55-59	10	4	14
	60 lat i więcej	7	0	7
Wykształcenie	Wyższe	0	1	1
	policealne i średnie zawodowe	1	8	9
	średnie ogólnokształcące	0	1	1
	zasadnicze zawodowe	25	9	34
	gimnazjalne i poniżej	21	13	34
Staż ogółem	do 1 roku	9	5	14
	1-5	8	6	14
	5-10	10	8	18
	10-20	9	8	17
	20-30	6	1	7
	30 lat i więcej	3	1	4
	bez stażu	2	3	5

Poniższe dane przedstawiają wysokość środków przewidzianych do wydatkowania na konkretne zadania. Najwięcej środków finansowych generuje dofinansowanie kosztów warsztatu terapii zajęciowej. Porównując zestawienie roku 2014 i 2016, można zauważyć niewielki przyrost środków finansowych przeznaczonych dla powiatu ogółem, co nie zabezpiecza potrzeb w tym zakresie.

Tabela 12 Zadania oraz przeznaczone środki na dofinansowanie – dane z PCPR -2014r.

Lp.	Zadanie	Kwota
1	Finansowanie wydatków na instrumenty i usługi rynku pracy (art.11)	27.207,00 zł
2	Finansowanie kosztów szkolenia i przekwalifikowania zawodowego (art.40)	540,00 zł
	Rehabilitacja zawodowa ogółem	27.747,00 zł
1	Zobowiązania dotyczące dofinansowania kosztów warsztatów terapii zajęciowej (art.35a ust.1 pkt.8)	488.268,00 zł
2	Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym na podstawie odrębnych przepisów	163.671,06 zł
3	Dofinansowanie likwidacji barier w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych: - architektonicznych - technicznych - w komunikowaniu się	22.602,56 zł 37.333,00 zł 8.955,00 zł
4	Dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych	141.395,00 zł
5	Dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych	243,38 zł
	Rehabilitacja społeczna ogółem	862.468,00 zł
	Środki finansowane dla powiatu ogółem	890.215,00 zł

Tabela 13 Zadania oraz przeznaczone środki na dofinansowanie – dane z PCPR -2016r.

Lp.	Zadanie	Kwota
1	Finansowanie wydatków na instrumenty i usługi rynku pracy (art.11)	35.000,00 zł
	Rehabilitacja zawodowa ogółem	32.000,00 zł
1	Zobowiązania dotyczące dofinansowania kosztów warsztatów terapii zajęciowej (art.35a ust.1 pkt.8)	527.868,00 zł
2	Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym na podstawie odrębnych przepisów	210.362,00 zł
3	Dofinansowanie likwidacji barier w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych: - architektonicznych - technicznych	42.937,00 zł
4	Dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych	100.000,00 zł
	Rehabilitacja społeczna ogółem	881.167,00 zł
	Środki finansowane dla powiatu ogółem	916.167,00 zł

Najwięcej osób niepełnosprawnych korzystających z pomocy społecznej mieszka na terenie Czerwionki-Leszczyn, znacznie mniej w pozostałych gminach. Zapewne znaczenie ma tutaj ogólna ilość osób mieszkających w poszczególnych gminach. Liczba mieszkańców korzystających z pomocy społecznej na przestrzeni trzech lat jest względnie stabilna.

Tabela 14 *Osoby niepełnosprawne korzystające z pomocy społecznej w porównaniu do ogółu osób korzystających ze świadczeń pomocowych – dane Ośrodków Pomocy Społecznej*

	2010	2011	2012
Osoby korzystające z pomocy społecznej	8409	7766	6955
Niepełnosprawni korzystający z pomocy społecznej	649	686	642

Tabela 15 *Rodziny korzystające z pomocy społecznej ze względu na niepełnosprawność w porównaniu do ogółu rodzin korzystających ze świadczeń pomocowych - dane Ośrodków Pomocy Społecznej*

	2010	2011	2012
Rodziny korzystające z pomocy społecznej	4621	4737	4531
Rodziny osób niepełnosprawnych korzystające z pomocy społecznej	601	279	275

Tabela 16 *Osoby niepełnosprawne w powiecie rybnickim korzystające z pomocy społecznej – podział ze względu na miejsce zamieszkania - dane Ośrodków Pomocy Społecznej*

	2010	2011	2012
Czerwionka-Leszczyny	320	311	335
Gaszowice	134	135	116
Jejkowice	35	58	35
Lyski	87	93	80
Świerklany	73	89	76

Zebrane dane dotyczące struktury i sytuacji osób niepełnosprawnych w powiecie rybnickim są cząstkowe i wymagają dalszych działań w kierunku uzupełnienia posiadanej bazy danych oraz pełnej diagnozy sytuacji osób niepełnosprawnych. Jednak z tych podstaw wyciągać można wnioski oraz wygenerować cele i zadania do wykonania na rzecz wspierania osób niepełnosprawnych, które zostały zapisane w niniejszym programie.

4. Instytucje oraz działania podejmowane na rzecz osób niepełnosprawnych w powiecie rybnickim

Osobę niepełnosprawną definiuje się jako jednostkę, która „z powodów fizycznych, somatycznych, umysłowych lub psychicznych właściwości i warunków napotyka na poważne trudności w życiu osobistym, rodzinie, szkole, zakładzie pracy i w czasie wolnym”. Dlatego tak ważne jest podejmowanie wszelkiego rodzaju działań i inicjatyw na rzecz tych osób, aby umożliwić im lepsze funkcjonowanie w życiu codziennym, rozwijając ich umiejętności w każdej sferze życia.

W dzisiejszych czasach osoby niepełnosprawne mają wiele możliwości uzyskania pomocy z różnych organizacji - stowarzyszeń, warsztatów, fundacji, ośrodków i centrów pomocy. Na poziomie lokalnym w powiecie rybnickim działają:

- Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej,
- Dom Pomocy Społecznej p.w. św. Józefa w Lyskach,
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rybniku,
- Warsztat Terapii Zajęciowej w Czerwionce – Leszczynach,
- Zespół Szkół Specjalnych w Czerwionce – Leszczynach,
- Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Czerwionce – Leszczynach,
- Organizacje Pozarządowe tj. Stowarzyszenie Osób Sprawnych i Sprawnych Inaczej „Uśmiech” w Świerklanach, Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom i Młodzieży Niepełnosprawnej w Czerwionce - Leszczynach „Jestem”,
- Powiatowa Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych,
- Powiatowy Pełnomocnik ds. Osób Niepełnosprawnych,
- Powiatowa Placówka Opiekuńczo – Wychowawcza w Czerwionce – Leszczynach.

Niepełnosprawni mieszkańcy powiatu korzystają także ze wsparcia instytucji dostępnych na terenie Miasta Rybnik, takich jak np.:

- Powiatowy Zespół ds. Orzekania o niepełnosprawności,
- Powiatowy Urząd Pracy,
- Szkoła Specjalna dla Dzieci i Młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie ”Szkoła Życia”,
- Zespół Szkół nr 6 w Rybniku - Boguszowicach (Gimnazjum, Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna oraz Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy),

- Warsztaty Terapii Zajęciowej,
- Środowiskowy Dom Samopomocy dla osób upośledzonych umysłowo,
- Środowiskowy Dom Samopomocy dla osób chorych psychicznie,
- Ośrodek Leczniczo - Rehabilitacyjny dla dzieci niepełnosprawnych ruchowo i umysłowo im. Jana Pawła II,
- Organizacje pozarządowe.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rybniku jest jednostką powołaną do realizacji zadań z zakresu usług społecznych na rzecz mieszkańców Powiatu Rybnickiego tj. mieszkańców Gmin: Czerwionki – Leszczyn, Gaszowic, Jejkowic, Lysek oraz Świerklan. Oferuje niepełnosprawnym mieszkańcom Powiatu wszechstronne wsparcie i pomoc zgodnie z obowiązującymi przepisami. PCPR jako koordynator zadań, posiadając całokształt informacji o stanie pomocy społecznej w powiecie, daje gwarancję należytego wykonania zarówno czynności administracyjnych i finansowych jak również wielkości i różnorodności zadań szeroko rozumianej pomocy społecznej. Do podstawowych działań tej jednostki należy m.in.:

- rehabilitacja społeczna osób niepełnosprawnych,
- pomoc w integracji ze środowiskiem osób mających trudności w przystosowaniu się do życia, opuszczających różnego rodzaju placówki,
- współpraca z placówkami pomocy społecznej.
- opracowanie i realizacja strategii rozwiązywania problemów społecznych,
- prowadzenie specjalistycznego poradnictwa,
- udzielanie informacji o prawach i uprawnieniach
- podejmowanie działań wynikających z rozeznanych potrzeb, w tym tworzenie i realizację programów osłonowych¹⁰.

Powiatowe centra pomocy są jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej, którym powierzono wykonywanie szeregu zadań wynikających z Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, a także Ustawy z dnia 27 listopada 1997r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

¹⁰ Ustawa o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. (tj. Dz.U. z 2016r. poz. 930 z późn. zm.)

Rehabilitacja społeczna prowadzona na terenie powiatu rybnickiego ma umożliwić osobom niepełnosprawnym uczestnictwo w życiu społecznym i realizowana jest przede wszystkim przez wyrabianie zaradności osobistej i pobudzanie do aktywności społecznej osób niepełnosprawnych, wyrabianie umiejętności samodzielnego wypełniania ról społecznych oraz likwidację barier.

Istotnym elementem procesu rehabilitacji społecznej jest kształtowanie w społeczeństwie właściwych postaw i zachowań sprzyjających integracji z osobami niepełnosprawnymi¹¹. Do zadań powiatu z zakresu rehabilitacji społecznej należy:

- opracowanie i realizacja, zgodnych z powiatową strategią dotyczącą rozwiązywania problemów społecznych, powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych,
- współpraca z instytucjami administracji rządowej i samorządowej w opracowaniu realizacji programów,
- udostępnianie na potrzeby pełnomocnika i samorządu województwa oraz przekazywanie wojewodzie uchwalonych przez radę powiatu programów,
- podejmowanie działań zmierzających do ograniczania skutków niepełnosprawności,
- współpraca z organizacjami pozarządowymi i fundacjami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej,
- dofinansowanie do:
 - ✓ uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych,
 - ✓ sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych
 - ✓ zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze (przyznawane są osobom niepełnosprawnym na podstawie odrębnych przepisów stosownie do potrzeb wynikających z ich niepełnosprawności¹²)
 - ✓ likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się a także technicznych, w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych,

¹¹W. Kuźnicki, P. Krupa, *Pracodawcy Osób Niepełnosprawnych* ZPChr Kuźnicki i Krupa Wrocław 1998, s. 34

¹²Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 czerwca 2002 r. w sprawie określenia rodzaju zadań powiatu, które mogą być finansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (tj. Dz.U. z 2015. poz. 926)

- ✓ rehabilitacja dzieci i młodzieży.
- ✓ dofinansowanie kosztów tworzenia i działania Warsztatów Terapii Zajęciowej.

Powiat Rybnicki, Gmina i Miasto Czerwionka - Leszczyny oraz Gmina Gaszowice od 2015 roku realizują projekt pn. „Program integracji społecznej i zawodowej w powiecie rybnickim” w ramach osi priorytetowej IX Włączenie Społeczne, Aktywna Integracja, Programu Aktywnej Integracji Osób i Grup Zagrożonych Wykluczeniem Społecznym. Celem projektu jest:

- zwiększenie zdolności do zatrudnienia oraz integracji społeczno-zawodowej osób i grup doświadczających wykluczenia społecznego i zagrożonych wykluczeniem społecznym poprzez wzrost poziomu zatrudnienia i rozwój aktywnej integracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym wśród uczestników projektu,
- poprawę umiejętności społecznych przez udział w spotkaniach w ramach KIS oraz podniesienie kwalifikacji, umiejętności i kompetencji zawodowych uczestników KIS i wzmocnienie kompetencji społecznych, zaradności, samodzielności i aktywności osób niepełnosprawnych, umożliwiającym im wejście na rynek pracy lub zmniejszenie oddalenia od niego.

W ramach projektu Powiat Rybnicki – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rybniku od 4 stycznia 2016r. realizuje działania w Warsztacie Aktywnej Integracji, które są skierowane do niepełnosprawnych z terenu Powiatu Rybnickiego. Siedzibą Warsztatu jest budynek byłego dworca PKP w Suminie gm. Lyski. Uczestnikami projektu jest 15 osób pełnoletnich, niepełnosprawnych, posiadających aktualne orzeczenie o niepełnosprawności.

Warsztat Terapii Zajęciowej w Czerwionce – Leszczynach istnieje od 28.12.2004 roku. Uczestnikami są niepełnosprawni z powiatu rybnickiego. Obecnie w zajęciach uczestniczy 33 podopiecznych, którzy pracują w sześciu pracowniach terapeutycznych, tj. gospodarstwa domowego, krawieckiej, technicznej, informatycznej, plastycznej i świecy. Chętni natomiast mogą brać udział w organizowanych kółkach zainteresowań i pogłębiać dzięki temu swoje umiejętności. W procesie rehabilitacji osób niepełnosprawnych Warsztaty Terapii Zajęciowej łączą w swoich działaniach sferę aktywności społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych. Z powodzeniem realizują także proces integracji.

PCPR nadzoruje działania **Domu Pomocy Społecznej** pod wezwaniem św. Józefa w Lyskach dla kobiet i mężczyzn przewlekłe psychicznie chorych, świadczącego usługi:

- w zakresie potrzeb bytowych, zapewniając miejsce zamieszkania, wyżywienie, odzież i obuwie oraz utrzymanie czystości;
- opiekuńcze, polegające na udzielaniu pomocy w podstawowych czynnościach życiowych, pielęgnacji, niezbędnej pomocy w załatwianiu spraw osobistych;
- wspomagające, polegające m.in. na umożliwieniu udziału w terapii zajęciowej; podnoszeniu sprawności i aktywizowaniu mieszkańców domu; umożliwieniu zaspokojenia potrzeb religijnych i kulturalnych; zapewnieniu warunków do rozwoju samorządności mieszkańców domu; stymulowaniu nawiązywania, utrzymywania i rozwijania kontaktu z rodziną i społecznością lokalną; działaniu zmierzającym do usamodzielnienia mieszkańca domu, w miarę jego możliwości; pomocy usamodzielniającemu się mieszkańcowi domu w podjęciu pracy; zapewnieniu bezpiecznego przechowywania środków pieniężnych i przedmiotów wartościowych; finansowaniu mieszkańców domu którzy nie posiadają własnego dochodu; zapewnieniu przestrzegania praw mieszkańców domu oraz dostępności do informacji o tych prawach dla mieszkańców domu.

Kolejną placówką w powiecie rybnickim, działającą na rzecz wspierania rozwoju osób niepełnosprawnych jest **Zespół Szkół Specjalnych w Czerwionce – Leszczynach**, który oferuje wszechstronne wspomaganie rozwoju ucznia i przygotowuje go do aktywnego i twórczego życia rodzinnego, kulturalnego i społecznego. Nauka odbywa się w klasach o małej liczbie uczniów w Szkole Podstawowej, Gimnazjum oraz Szkole Przysposabiającej do Pracy. Od września 2015r. Zespół Szkół Specjalnych im. W. Sherborne w Czerwionce - Leszczynach to jedyna szkoła w powiecie, w której działają klasy dla uczniów z autyzmem, w tym z Zespołem Aspergera. Do jednej z nich chodzą uczniowie, u których autyzm jest sprzężony z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym. Druga przeznaczona jest dla dzieci w normie intelektualnej dotkniętych tym zaburzeniem.

Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej świadczą pomoc społeczną osobom i rodzinom, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej, a nie są w stanie pokonać jej wykorzystując własne środki, możliwości i uprawnienia. Działania podejmowane przez ośrodki zmierzają do wzmacniania, odzyskiwania zdolności osób lub rodzin

do samodzielnego funkcjonowania w społeczeństwie, a także angażowania społeczności lokalnej w celu zaspokajania niezbędnych potrzeb osób i rodzin; przyznawanie i wypłacanie świadczeń określonych w Ustawie o pomocy społecznej; analizowanie zjawisk, które wywołują potrzebę korzystania ze świadczeń pomocy społecznej; rozbudowywanie infrastruktury socjalnej.

W Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej w Czerwionce – Leszczynach rodzice dzieci niepełnosprawnych otrzymają specjalistyczną pomoc dla swojego dziecka w zakresie:

- diagnozy psychologicznej i pedagogicznej możliwości rozwojowych dziecka,
- poszukiwania przyczyn opóźnień rozwojowych, niepowodzeń szkolnych i trudności wychowawczych dziecka oraz pomoc w ich przezwyciężaniu,
- dostosowania metod i form kształcenia do stanu zdrowia i możliwości rozwojowych dziecka (orzeczenie o kształceniu specjalnym, nauczanie indywidualne),
- rozwiązywania problemów dziecka w relacjach z rówieśnikami (dzieci z zaburzeniami emocjonalnymi oraz z zaburzeniami zachowania),
- wspierania pełnionej przez rodzica roli opiekuńczej i wychowawczej – konsultacje indywidualne, warsztaty, pogadanki, prelekcje, grupy wsparcia,
- rozwiązywania problemów istotnych dla funkcjonowania całej rodziny (terapia),
- podejmowania decyzji o dalszym kształceniu dziecka – testy zainteresowań i uzdolnień, wybór szkoły dla dzieci z problemami zdrowotnymi, porada zawodowa ,
- korekcji wad wymowy (terapia logopedyczna),
- korekcji wad postawy i schorzeń narządu ruchu (rehabilitacja).

Organizacje pozarządowe, tj. Stowarzyszenie Osób Sprawnych i Sprawnych Inaczej „Uśmiech” w Świerklanach oraz Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom i Młodzieży Niepełnosprawnej ”Jestem” w Czerwionce – Leszczynach, prowadzą swoją działalność statutową realizując także niektóre z zadań Gmin i Powiatu. Stowarzyszenie „Uśmiech” zrzesza osoby niepełnosprawne i ich rodziny. Przedstawiciele bardzo aktywnie działają w kierunku rozwiązywania problemów osób niepełnosprawnych i ich aktywizowania

oraz włączania w życie społeczne. Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom i Młodzieży Niepełnosprawnej „Jestem” w Czerwionce – Leszczynach istnieje od 21 sierpnia 1992 roku. Celem Stowarzyszenia jest prowadzenie działalności zmierzającej do stworzenia warunków życia dzieci i młodzieży niepełnosprawnej, w tym organizowanie szeroko pojętego doradztwa, organizowanie pomocy materialnej i finansowej (także zbiórek publicznych), organizowanie form integracji ze środowiskiem, działalność informacyjna, współpraca z instytucjami i organizacjami o podobnych celach statutowych, organizowanie rekreacji, rehabilitacji, turystyki, podejmowanie współpracy w celu wyszukiwania miejsc pracy dla młodzieży niepełnosprawnej. Jest to ogromny potencjał, który jest i powinien być nadal wspierany przez władze Powiatu i Gmin.

Powiatowa Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych w Rybniku składa się z 5 osób powołanych przez Starostę Rybnickiego spośród przedstawicieli środowisk osób niepełnosprawnych wszystkich gmin powiatu. Rada inicjuje przedsięwzięcia zmierzające do realizacji działań na rzecz osób niepełnosprawnych, ocenia realizację programów, opiniuje projekty uchwał i programy na rzecz osób niepełnosprawnych. Starosta powołał również **Powiatowego Pełnomocnika ds. Niepełnosprawnych**, który zajmuje się problematyką tych osób oraz ich rodzin.

Powiatowy Urząd Pracy w Rybniku świadczy usługi dla niepełnosprawnych w zakresie: umożliwienia osobom niepełnosprawnym udziału w projektach i programach mających na celu podnoszenie kwalifikacji zawodowych, zwiększenie zdolności do zatrudnienia, zmniejszenie dystansu do rynku pracy, wejście/powrót na rynek pracy; umożliwienia osobom niepełnosprawnym wsparcia poprzez korzystanie z usług rynku pracy (pośrednictwo pracy, pośrednictwo zawodowe, szkolenia) oraz instrumentów rynku pracy (staże, prace subsydiowane, dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej) jak również wspierania pracodawców zatrudniających osoby niepełnosprawne (przystosowanie i adaptacja stanowisk pracy osób niepełnosprawnych, wyposażenie stanowisk pracy, dofinansowanie asystentów w miejscu pracy, dofinansowanie kosztów szkoleń niepełnosprawnych pracowników).

Na przestrzeni ostatnich lat wiele instytucji na terenie powiatu rybnickiego podejmowało się działań na rzecz wspierania osób niepełnosprawnych, zmierzając w kierunku realizacji celów i zadań zawartych w programie. Ponadto powstały nowe organizacje zrzeszające te jednostki, oferując im wsparcie, opiekę, rozwój osobisty, społeczny oraz swoje zainteresowanie i uwagę. Analizując podjęte już działania oraz możliwości wyżej wymienionych instytucji wygenerowano cele i zadania do realizacji na najbliższe lata, zawarte w niniejszym programie, wspierające osoby niepełnosprawne w powiecie rybnickim.

5. Powiatowy Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2017-2020

Niepełnosprawność jest jednym z ważniejszych problemów współczesnego świata. Wynika to z powszechności i rozmiaru tego zjawiska. Niepełnosprawni żyją wśród nas, choć jakby obok nas. Jeśli znajdzie taka potrzeba to chętnie im pomagamy, lecz ciągle jeszcze postrzegamy ich inaczej niż samych siebie – zdrowych. Różnica między nami jest taka, że niepełnosprawni muszą zmagać się z większymi niż sprawni problemami. Napotykają codziennie bariery, o których reszta społeczeństwa nawet nie myśli. Wszyscy mają takie samo prawo do życia w społeczności i do korzystania z tego co oferuje nam świat. Niepełnosprawność nie jest rozumiana tylko jako skutek choroby czy urazu. Jest ona przede wszystkim rezultatem barier, na jakie napotyka w społeczeństwie osoba z niepełnosprawnością.

Powiatowy Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2017-2020 został skonstruowany na podstawie analizy danych dotyczących sytuacji osób niepełnosprawnych oraz działań i możliwości poszczególnych instytucji w celu wspierania wszelkich inicjatyw na rzecz osób niepełnosprawnych i udziela im pomocy w korzystaniu z wolności, praw człowieka oraz obowiązków obywatela zagwarantowanych Konstytucją Rzeczypospolitej.

Działania skupiać się będą na realizacji podstawowych celów ogólnych, a mianowicie na:

1. Dążeniu do umożliwienia samodzielnego funkcjonowania osób niepełnosprawnych w życiu społecznym.
2. Integracji społecznej osób niepełnosprawnych.

3. Dążeniu do wyrównywania szans edukacyjnych osób niepełnosprawnych na wszystkich poziomach edukacji oraz wspieranie aktywizacji edukacyjnej osób niepełnosprawnych.
4. Wspieraniu w celu zwiększenia potencjału zawodowego i atrakcyjności na rynku pracy osób niepełnosprawnych oraz aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych.
5. Upowszechnianiu informacji o możliwościach wsparcia na rzecz osób niepełnosprawnych.
6. Współdziałaniu w zakresie tworzenia środowiska przyjaznego osobom niepełnosprawnym.

Dokonując analizy wyżej wymienionych informacji, wyszczególnić można najważniejsze zadania na rzecz osób niepełnosprawnych z zakresu włączenia społecznego, takie jak:

- dowartościowanie i ujawnianie różnic indywidualnych osób niepełnosprawnych,
- faktyczną realizację ich praw obywatelskich, które nie mogą być w żaden sposób dyskryminowane, stygmatyzowane, wykluczane,
- ukierunkowanie procesów społecznych i ekonomicznych na autentyczne potrzeby tych jednostek i ich środowiska,
- zapobieganie marginalizacji i niskiemu uczestnictwu osób niepełnosprawnych w życiu społecznym poprzez organizację systemu aktywności społecznej i zawodowej.

Ważnym elementem wspomagającym skonstruowanie celów i zadań tego programu oraz ukierunkowującym działania, jakie podejmowane będą w najbliższych latach jest analiza mocnych i słabych stron, dotycząca oceny sytuacji osób niepełnosprawnych w powiecie rybnickim. Informacje zaczerpnięte zostały z Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Rybnickim na lata 2014-2023.

Poniższe informacje są istotnym punktem wyjścia w celu wygenerowania adekwatnych zadań na rzecz wspierania osób niepełnosprawnych.

MOCNE STRONY

1. Współpraca instytucji pomocowych z organizacjami pozarządowymi w zakresie wsparcia udzielanego osobom niepełnosprawnym.

2. Pozyskiwanie funduszy europejskich do realizacji projektów, mających na celu poprawę jakości życia i wzrost zatrudnienia osób niepełnosprawnych.
3. Zatrudnianie asystentów osób niepełnosprawnych.
4. Udzielanie osobom niepełnosprawnym pomocy środowiskowej.
5. Korzyści dla pracodawców z tytułu zatrudniania osób niepełnosprawnych.
6. Prowadzenie warsztatów terapii zajęciowej.
7. Prowadzenie programów aktywizacji zawodowej.
8. Działalność domu pomocy społecznej.
9. Wsparcie instytucjonalne dla osób niepełnosprawnych (Powiatowa Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych i Powiatowy Pełnomocnik ds. Osób Niepełnosprawnych).

SŁABE STRONY

1. Niski poziom aktywizacji społecznej osób niepełnosprawnych.
2. Brak dostatecznej pomocy finansowej dla osób niepełnosprawnych.
3. Służba zdrowia nie przystosowana do realizacji potrzeb osób niepełnosprawnych.
4. Słaby dostęp do specjalistycznych usług medycznych.
5. Wysoki poziom bezrobocia wśród niepełnosprawnych.
6. Brak kompleksowej rehabilitacji osób niepełnosprawnych.
7. Niewystarczająca liczba wolontariuszy zaangażowanych w pracę z niepełnosprawnymi.

SZANSE

1. Intensyfikacja współpracy instytucji świadczących pomoc osobom niepełnosprawnym z organizacjami pozarządowymi w zakresie udzielania wsparcia dla osób niepełnosprawnych.
2. Dotacje dla pracodawców zatrudniających osoby niepełnosprawne.
3. Kampanie społeczne zwracające uwagę na problemy osób niepełnosprawnych.
4. Promocja aktywizacji osób niepełnosprawnych wśród pracodawców.
5. Zróżnicowanie form pomocy świadczonych na rzecz osób niepełnosprawnych.
6. Wdrażanie założeń Powiatowego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2017-2020.
7. Wykorzystanie środków europejskich na finansowanie szeroko pojętej rehabilitacji osób niepełnosprawnych.
8. Rozwój infrastruktury przyjaznej osobom niepełnosprawnym.

9. Zwiększenie dostępu do edukacji osób niepełnosprawnych.

ZAGROŻENIA

1. Rosnąca liczba osób niepełnosprawnych.
2. Bariery społeczne utrudniające zatrudnianie osób niepełnosprawnych.
3. Zagrożenie osób niepełnosprawnych ubóstwem.
4. Trudna sytuacja na rynku pracy.
5. Postawy części niepełnosprawnych - brak zainteresowania integracją społeczną.
6. Bariery fizyczne (architektoniczne, komunikacyjne) utrudniające integrację społeczną osób niepełnosprawnych.
7. Niewystarczająca współpraca instytucji pomocowych.

Niezależność życiowa osób niepełnosprawnych w powiecie rybnickim jest nadrzędnym celem wszelkiego rodzaju podejmowanych działań. Dążąc w kierunku tego celu należy zwiększyć poziom integracji społecznej, zatrudnienia oraz efektywności instytucjonalnego systemu wsparcia osób niepełnosprawnych. Ponadto należy poprawić kondycję psychofizyczną tych osób, a także wzmocnić współpracę pomiędzy instytucjami działającymi na rzecz niepełnosprawnych w powiecie rybnickim.

Cele i zadania na lata 2017-2020 w ramach programu wspierania osób niepełnosprawnych w powiecie rybnickim są następujące:

CEL 1

Podejmowanie działań mających na celu umożliwienie samodzielnego funkcjonowania osób niepełnosprawnych w życiu społecznym.

ZADANIA:

- dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych,
- dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze,
- dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych,
- dofinansowanie kosztów działania Warsztatu Terapii Zajęciowej,

- dofinansowanie usług tłumacza języka migowego i tłumacza-przewodnika,
- likwidacja barier w dostępie do uczestnictwa w społeczeństwie informacyjnym (np. podejmowanie działań mających na celu zwiększenie dostępu osób niepełnosprawnych do sprzętu komputerowego z dostępem do Internetu oraz oprogramowania),
- likwidacja barier transportowych poprzez np. pomoc osobom niepełnosprawnym w zakupie i montażu oprzyrządowania do posiadanego samochodu oraz pomoc w uzyskaniu prawa jazdy kategorii B,
- likwidacja barier w poruszaniu się (np. poprzez pomoc w zakupie wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym, pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym, pomoc w zakupie protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne, pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanej protezy kończyny),
- likwidacja barier w urzędach, placówkach edukacyjnych, środowiskowych domach samopomocy i innych budynkach użyteczności publicznej w zakresie umożliwienia osobom niepełnosprawnym poruszania się i komunikowania,
- likwidacja barier transportowych, w tym w placówkach służących rehabilitacji osób niepełnosprawnych.

Wskaźniki:

- liczba dofinansowanych wniosków osób niepełnosprawnych,
- liczba budynków, w których usunięto bariery w poruszaniu i komunikowaniu,
- liczba placówek, w których zlikwidowano bariery transportowe
- wysokość środków na dofinansowanie WTZ.

CEL 2

Integracja społeczna osób niepełnosprawnych

ZADANIA:

- dofinansowanie i promowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki,
- podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi mającej na celu integrację społeczną osób niepełnosprawnych,

- realizacja i promowanie projektów i programów wspierających osoby niepełnosprawne,
- organizacja Dni Godności Osób Niepełnosprawnych.

Wskaźniki:

- liczba realizowanych projektów/programów na rzecz integracji osób niepełnosprawnych,
- liczba zorganizowanych imprez o charakterze integracyjnym, kulturalnym, sportowym, rekreacyjnym i turystycznym.

CEL 3

Dążenie do wyrównywania szans edukacyjnych osób niepełnosprawnych na wszystkich poziomach edukacji oraz wspieranie aktywizacji edukacyjnej osób niepełnosprawnych

ZADANIA:

- wczesne wspomaganie rozwoju w ramach działalności Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Czerwionce-Leszczynach oraz Zespołu Szkół Specjalnych im. Weroniki Sherborne w Czerwionce-Leszczynach,
- organizacja kształcenia dla uczniów ze specjalnymi potrzebami poprzez prowadzenie Zespołu Szkół Specjalnych im. Weroniki Sherborne w Czerwionce-Leszczynach,
- dofinansowanie szkoleń w zakresie obsługi nabytego sprzętu elektronicznego i oprogramowania,
- pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym poprzez dofinansowanie kosztów edukacji w szkole policealnej, kolegium lub w szkole wyższej (studia pierwszego stopnia, studia drugiego stopnia, jednolite studia magisterskie, studia podyplomowe lub doktoranckie prowadzone przez szkoły wyższe w systemie stacjonarnym / dziennym lub niestacjonarnym / wieczorowym / zaocznym lub eksternistycznym, w tym również za pośrednictwem Internetu).

Wskaźniki:

- liczba dzieci objętych wczesnym wspomaganie rozwoju,
- liczba uczniów objętych kształceniem specjalnym,
- liczba dofinansowanych szkoleń
- liczba dofinansowanych wniosków dot. kształcenia na poziomie wyższym.

CEL 4

Podejmowanie działań mających na celu zwiększenie potencjału zawodowego i atrakcyjności na rynku pracy osób niepełnosprawnych oraz wspieranie aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych

ZADANIA:

- zapewnienie uczniom niepełnosprawnym kształcenia w ramach Szkoły Przysposabiającej do Pracy,
- pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej tj. dziecka będącego pod opieką, przebywającego w żłobku lub przedszkolu albo pod inną tego typu opieką (dziennego opiekuna, niani lub w ramach klubu dziecięcego, punktu przedszkolnego, zespołu wychowania przedszkolnego)
- dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych w WTZ,
- umożliwienie osobom niepełnosprawnym udziału w projektach i programach mających na celu podnoszenie kwalifikacji zawodowych, zwiększenie zdolności do zatrudnienia, zmniejszenie dystansu do rynku pracy, wejście/powrót na rynek pracy
- wspieranie tworzenia spółdzielni socjalnych osób prawnych,
- umożliwienia osobom niepełnosprawnym wsparcia poprzez korzystanie z usług rynku pracy (pośrednictwo pracy, pośrednictwo zawodowe, szkolenia) oraz instrumentów rynku pracy (staże, prace subsydiowane, dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej)
- wspieranie pracodawców zatrudniających osoby niepełnosprawne (przystosowanie i adaptacja stanowisk pracy osób niepełnosprawnych, wyposażenie stanowisk pracy, dofinansowanie asystentów w miejscu pracy, dofinansowanie kosztów szkoleń niepełnosprawnych pracowników).

Wskaźniki:

- liczba uczniów objętych kształceniem w ramach Szkoły Przysposabiającej do Pracy,
- liczba dofinansowanych wniosków dot. pomocy w utrzymaniu aktywności zawodowej,
- liczba uczestników projektów programów dot. aktywizacji zawodowej,
- liczba osób korzystających z usług i instrumentów rynku pracy,
- liczba pracodawców korzystających z dofinansowań z tytułu zatrudniania osób niepełnosprawnych,

- liczba wspieranych spółdzielni socjalnych,
- wysokość środków na dofinansowanie WTZ.

CEL 5

Upowszechnianie informacji o możliwościach wsparcia na rzecz osób niepełnosprawnych

ZADANIA:

- prowadzenie doradztwa i specjalistycznego poradnictwa na rzecz osób niepełnosprawnych,
- udostępnianie materiałów promocyjno-informacyjnych : broszur, ulotek, informatorów dot. możliwości wsparcia i pomocy osobom niepełnosprawnym itp.,
- organizacja i udział w dniach otwartych dla osób niepełnosprawnych (PUP, ZUS, PZON, szkoły i inne),
- organizacja targów pracy dla osób niepełnosprawnych i pracodawców,
- promocja pilotażowych programów PFRON.

Wskaźniki:

- liczba udzielonych porad na rzecz osób niepełnosprawnych,
- liczba rozdyskrebowanych materiałów promocyjnych,
- liczba kampanii promocyjnych i zorganizowanych inicjatyw o charakterze informacyjnym.

CEL 6

Współdziałanie w zakresie tworzenia środowiska przyjaznego osobom niepełnosprawnym

ZADANIA:

- szkolenia kadr samorządowych oraz organizacji pozarządowych z zakresu problematyki niepełnosprawności,
- podnoszenie jakości usług świadczonych na rzecz osób niepełnosprawnych,
- współpraca z Powiatową Społeczną Radą ds. Osób Niepełnosprawnych w zakresie działań wspierających osoby niepełnosprawne,

- współpraca z organizacjami pozarządowymi z terenu Powiatu Rybnickiego, które działają na rzecz osób niepełnosprawnych,
- prowadzenie Domu Pomocy Społecznej w Lyskach,
- zapewnienie środowiskowego wsparcia i pomocy osobom niepełnosprawnym i ich rodzinom (w przypadku uzyskania środków zewnętrznych tworzenie infrastruktury placówek wsparcia osób niepełnosprawnych np. wtz, środowiskowy dom samopomocy itp.),
- zabezpieczenie dzieci niepełnosprawnych, pozbawionych opieki i wychowania w instytucjonalnej lub rodzinnej pieczy zastępczej.

Wskaźniki:

- liczba zrealizowanych szkoleń dot. problematyki osób niepełnosprawnych,
- liczba osób korzystających ze szkoleń dot. problematyki osób niepełnosprawnych,
- liczba dzieci niepełnosprawnych przebywających w pieczy zastępczej,
- liczba działających w powiecie placówek wsparcia osób niepełnosprawnych,
- liczba zorganizowanych inicjatyw z udziałem organizacji pozarządowych.

6. Monitoring i ewaluacja

Odpowiedzialnym za monitorowanie i ewaluację Programu będzie Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rybniku. Celem monitoringu będzie bieżący nadzór nad realizacją zadań, zbieranie danych ilościowych i jakościowych, identyfikowanie zdarzeń, które mogą zakłócić realizację Programu oraz zapobieganie ich wystąpieniu. Zebrane dane zostaną poddane analizie, a jej wyniki uwzględnione w ewaluacji. Celem ewaluacji będzie ocena skuteczności i efektywności podejmowanych działań. Raport ewaluacyjny sporządzony będzie po każdym roku realizacji w terminie do 31 marca roku następnego.

Podsumowanie

Należy pamiętać, że jednostka niepełnosprawna to osoba, która w pewnej dziedzinie ma specjalne potrzeby, poza tym jest zwyczajnym obywatelem. Nie należy postrzegać jej i traktować przez pryzmat niepełnosprawności, która nie powinna być ani powodem odrzucenia ani nagradzania. Niepełnosprawność nie jest chorobą - jest stanem, który niesie ze sobą ograniczenia, często znaczne. Niepełnosprawność nie zamyka drogi do normalnego funkcjonowania w życiu, w pracy, w szkole, w rodzinie, nie uniemożliwia tego, a jedynie utrudnia. Trzeba zrobić wszystko, aby wykorzystać istniejące możliwości i zdolności. Trzeba pamiętać, iż rehabilitacja osób niepełnosprawnych to zespół kompleksowych działań, w szczególności organizacyjnych, leczniczych, psychologicznych, technicznych, szkoleniowych, edukacyjnych i społecznych, zmierzających do osiągnięcia, przy aktywnym uczestnictwie tych jednostek, możliwie najwyższego poziomu ich funkcjonowania, jakości życia i integracji społecznej.

Tworzenie programów działania na rzecz osób niepełnosprawnych, dokonywanie ewaluacji zrealizowanych zadań oraz w oparciu o zebrane informacje, generowanie nowych celów, pozwoli to na efektywniejsze rozwiązywanie problemów osób niepełnosprawnych oraz podejmowanie działań mających na celu wspieranie i zaspokajanie podstawowych potrzeb jednostek, które samodzielnie nie są w stanie tego dokonać.

Program zawiera informacje o aktualnej sytuacji w oparciu o dane z poprzednich lat oraz kierunkowy plan działań, dotyczący wspierania osób niepełnosprawnych na lata 2017-2020. Realizacja tego programu przyniesie korzyści niepełnosprawnym mieszkańcom, a także całej społeczności Powiatu Rybnickiego, pod warunkiem, że zaangażowane i chętne do współpracy będą: cała społeczność powiatu, organizacje oraz instytucje działające na tym terenie.

Spis tabel

Tabela 1 *Ilość osób niepełnosprawnych, zamieszkałych w powiecie rybnicki – podział ze względu na płeć – dane GUS 2011 r.*

Tabela 2 *Osoby niepełnosprawne w powiecie rybnickim – podział ze względu na wiek – dane GUS 2011r.*

Tabela 3 *Osoby niepełnosprawne prawnie w powiecie rybnickim – podział ze względu na stopień niepełnosprawności – dane GUS 2011 r.*

Tabela 4 *Osoby niepełnosprawne biologicznie w powiecie rybnickim – podział ze względu na stopień niepełnosprawności – dane GUS 2011 r.*

Tabela 5 *Osoby niepełnosprawne z jednym symbolem przyczyny niepełnosprawności w poszczególnych gminach powiatu rybnickiego – podział ze względu na płeć, stopień niepełnosprawności oraz wiek – dane z Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności 2015r.*

Tabela 6 *Osoby niepełnosprawne z jednym symbolem przyczyny niepełnosprawności w poszczególnych gminach powiatu rybnickiego – podział ze względu na płeć oraz wiek – dane z Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności 2015r.*

Tabela 7 *Osoby niepełnosprawne z dwoma symbolami przyczyny niepełnosprawności w poszczególnych gminach powiatu rybnickiego – podział ze względu na płeć oraz wiek – dane z Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności 2015r.*

Tabela 8 *Osoby niepełnosprawne z trzema symbolami przyczyny niepełnosprawności w poszczególnych gminach powiatu rybnickiego – podział ze względu na płeć oraz wiek – dane z Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności 2015r.*

Tabela 9 *Osoby niepełnosprawne zamieszkujące w powiecie rybnickim w 2010 r. według rodzaju niepełnosprawności – dane z Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności 2010r.*

Tabela 10 *Osoby niepełnosprawne z jednym symbolem przyczyny niepełnosprawności w poszczególnych gminach powiatu rybnickiego – podział ze względu na poziom wykształcenia oraz zatrudnienie – dane z Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności 2015r.*

Tabela 11 *Osoby niepełnosprawne bezrobotne i pracujące zamieszkujące w powiecie rybnickim – podział ze względu na czas pozostawania bez pracy, wiek, wykształcenie oraz staż ogółem – dane z Urzędu Pracy w Rybniku – 2016r. II kwartał*

Tabela 12 *Zadania oraz przeznaczone środki na dofinansowanie – dane z PCPR -2014r.*

Tabela 13 *Zadania oraz przeznaczone środki na dofinansowanie – dane z PCPR -2016r.*

Tabela 14 *Osoby niepełnosprawne korzystające z pomocy społecznej w porównaniu do ogółu osób korzystających ze świadczeń pomocowych - dane Ośrodków Pomocy Społecznej*

Tabela 15 *Rodziny korzystające z pomocy społecznej ze względu na niepełnosprawność w porównaniu do ogółu rodzin korzystających ze świadczeń pomocowych - dane Ośrodków Pomocy Społecznej*

Tabela 16 *Osoby niepełnosprawne w powiecie rybnickim korzystające z pomocy społecznej – podział ze względu na miejsce zamieszkania - dane Ośrodków Pomocy Społecznej*

Rysunek 1. Położenie ziemskiego powiatu rybnickiego względem grodzkiego powiatu rybnickiego – Miasta Rybnik

Bibliografia

Pedagogika specjalna. red. Dykcik W., Poznań 2007

Gorajewska D. *Fakty i mity o osobach z niepełnosprawnością*, Warszawa 2006

Hulek A. *Rehabilitacja osób niepełnosprawnych w Polsce i za granicą w świetle przepisów prawnych*, Warszawa 1981

Kuźnicki W., Krupa P., *Pracodawcy Osób Niepełnosprawnych* ZPChr Kuźnicki i Krupa, Wrocław

Pedagogika specjalna dla pracowników socjalnych, red. Piekut – Brodzka D.M., Kuczyńska – Kwapisz J., Warszawa 2004

Majewski T., *Rehabilitacja zawodowa i zatrudnienie osób niepełnosprawnych dla pracowników terenowych*, Tom V, KIG-R, Warszawa 1999, s.25-28

Dokumenty prawne

Ustawa o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r.(tj. Dz. U. z 2016r. poz. 930 z późn. zm.).

Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 czerwca 2002 r. w sprawie określenia rodzaju zadań powiatu, które mogą być finansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (tj. Dz.U. z 2015r. poz. 926)

Karta Praw Osób Niepełnosprawnych z dnia 1 sierpnia 1997r.

Ustawa o rehabilitacji zawodowej, społecznej i zatrudnianiu osób niepełnosprawnych z dnia 27 sierpnia 1997r. (tj. Dz. U. z 2016r. poz. 2046 z późn. zm.).

Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych z dnia 13.10.1998 r. (t. j. Dz. U. z 2016r. poz. 963 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 5 marca 1998r. o samorządzie powiatowym (t.j. Dz. U. z 2016r. poz.814 z późn. zm.),

Ustawa o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 17.12.1998 r. (tj. Dz. U. z 2016r. poz. 887 z późn. zm.).